

کتاب‌شناسی " کلام و تاریخ کلام امامیه " / فارسی و عربی

تدوین: مهدی اخوان آخرین ویرایش: ۲۱ خرداد ۱۳۹۷

Website: www.makhavan.ir

makhavan77@atu.ac.ir

makhavan77@gmail.com

کتاب درسی و مقدماتی

۱. تاریخ فرق اسلامی / جلد دوم / حسین صابری / سمت / ۱۳۸۳.
۲. تطور کلام شیعه؛ دفتر دوم: از عصر غیبت تا خواجه نصیر طوسی / سیدصفر جبرئیلی / انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی / ۱۳۸۸.
۳. جستارهایی در مدرسه کلامی کوفه / به کوشش اکبر اقوام کرباسی / زیر نظر محمدتقی سبحانی / دارالحدیث / ۱۳۹۵.
۴. جستارهایی در مدرسه کلامی قم / به کوشش سیدحسن طالقانی / زیر نظر محمدتقی سبحانی / دارالحدیث / ۱۳۹۵.
۵. جستارهایی در مدرسه کلامی بغداد / به کوشش سیدعلی حسینی خضرآباد / زیر نظر محمدتقی سبحانی / دارالحدیث / ۱۳۹۵.
۶. تاریخ کلام امامیه (حوزه‌ها و جریانهای کلامی) / رسول رضوی / دارالحدیث / ۱۳۹۶.
۷. تطورات کلام امامیه در مدرسه بغداد / سیدعلی حسینی زاده خضرآباد / ۱۳۹۶.
۸. دوره شکل‌گیری تشیع دوازده امامی گفتمان حدیثی میان قم و بغداد / نیومن / ترجمه و نقد مؤسسه شیعه‌شناسی / ۱۳۸۶.
۹. فرق و مذاهب کلامی / علی ربانی گلپایگانی / مرکز جهانی علوم اسلامی / جامعه المصطفی / ۱۳۷۷ / قم.
۱۰. بحوث فی الملل و النحل (دراسة موضوعیه مقارنه للمذاهب الإسلامیه) / جعفر سبحانی / مؤسسه النشر الإسلامی.
۱۱. گزیده‌ای از متون کلامی / مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران / مهدی فرمانیان / به اشراف قاسم جوادی / نشر مهاجر / ۱۳۸۸.
۱۲. مکتبها و فرقه‌های اسلامی در سده‌های میانه / ویلفرد مادلونگ / ترجمه جواد قاسمی / انتشارات آستان قدس رضوی / ۱۳۷۵.
۱۳. تاریخ علم کلام در ایران و جهان اسلام / علی اصغر حلبی / انتشارات اساطیر / ۱۳۷۳.
۱۴. تاریخ مذاهب اسلامی / محمد ابوزهره / مترجم: علیرضا ایمانی / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب.
۱۵. سیر کلام در فرق اسلام / محمد جواد مشکور / انتشارات شرق / ۱۳۶۸.
۱۶. خطوط برجسته‌ای از فلسفه و کلام اسلامی / محمدجواد مغنیه / ترجمه محمدرضا عطائی / آستان قدس رضوی.
۱۷. آشنایی با فرق و مذاهب اسلامی / رضا برنجکار / سمت و طه / ۱۳۷۸.
۱۸. گرایش‌ها و مذاهب اسلامی در سه قرن نخست هجری / ابوحاتم رازی / ترجمه علی آقانوری / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب.
۱۹. شناخت مذاهب اسلامی / ۲ جلد / سید احمد محمودی / انتشارات المصطفی / ۱۳۸۵.
۲۰. تاریخ علم کلام و مذاهب اسلامی / علی محمد ولوی / مؤسسه انتشارات بعثت / ۱۳۶۷.
۲۱. فرهنگ عقاید و مذاهب اسلامی / ۵ جلد / جعفر سبحانی / ترجمه محمد عیسی جعفری / انتشارات اخلاق / ۱۳۷۸.
۲۲. آشنایی با علوم اسلامی / کلام / مرتضی مطهری.
۲۳. تاریخ علم کلام / شبلی نعمانی / ترجمه سید محمدتقی فخر داعی گیلانی / انتشارات اساطیر / ۱۳۸۶.
۲۴. ماجرای فکر فلسفی در جهان اسلام / جلد اول / غلامحسین ابراهیمی دینانی / طرح نو /
۲۵. فلسفه و کلام اسلامی / مونتگرگی وات / ترجمه ابوالفضل عزتی / انتشارات علمی و فرهنگی /
۲۶. سیر فلسفه در جهان اسلام (فصل دوم: مناظرات سیاسی و مذهبی) / ماجد فخری / ترجمه محمدسعید حنایی کاشانی / مرکز نشر دانشگاهی / ۱۳۷۲.

۲۷. تاریخ فرق / سعد رستم / ترجمه رمضان بهداد / انتشارات؟
۲۸. معارف کلامی شیعه / کلیات امامت / ویراستاران: حمیدرضا رضی‌عتمداری و مهدی فرمانیان / سمت و دانشگاه ادیان و مذاهب.
۲۹. میان فلسفه و کلام / حسن انصاری /
۳۰. تشیع امامی در بستر تحول ۱ / حسن انصاری / نشر ماهی / ۱۳۹۵
۳۱. امامت از دیدگاه امامیه و زیدیه / مصطفی سلطانی / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۳۲. تاریخ و عقاید زیدیه / مصطفی سلطانی / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۳۳. زیدیه / فرمانیان و موسوی نژاد / ادیان
۳۴. تاریخ علم الکلام فی الإسلام / فضل اله زنجانی / انتشارات آستان قدس رضوی / ۱۴۱۷ق.
۳۵. علم امام / گزینش و تصحیح: محمد حسین نادم / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۳۶. تطور علم الکلام الإمامی درسه فی تحولات المنهج حتی القرن السابع الهجری / علی المدن / مرکز دراسات فلسفه الدین / بغداد /
۳۷. تاریخ امامیه (گذری بر ده قرن تاریخ سیاسی شیعه دوازده امامی) / مصطفی صادقی کاشانی / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۳۸. اشعریان و تأسیس نخستین دولت‌شهر شیعه / علی محمد سرلک / نشر ادیان.
۳۹. مدخل‌های کلامی و فرق دایره المعارف بزرگ اسلامی / زیر نظر سید کاظم موسوی بجنوردی
۴۰. مدخل‌های کلامی و فرق دایره المعارف اسلام / زیر نظر حداد عادل
۴۱. مدخل‌های کلامی و فرق دایره المعارف تشیع / انتشارات حکمت
۴۲. تشیع در عراق در قرون نخستین / حمید ملک‌مکان، جوان‌آراسته و مصطفی سلطانی / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۴۳. فرقه‌های اسلامی و مسئله امامت / عبدالله بن محمد ناشی اکبر / مترجم علیرضا ایمانی / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۴۴. پیراستگی معصوم از فراموشی و خطا / حر عاملی / ترجمه محمد اصغری نژاد / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۴۵. شیخیه و زمینه‌های غلو در موضوع امامت / محمد علی افضلی / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب.
۴۶. شیعه‌شناسان غربی و اصول اعتقادات شیعه دوازده امامی / مریم صانع‌پور / انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی
۴۷. تشیع / هانس هالم / محمدتقی اکبری / نشر ادیان
۴۸. فلسفه اندیشه دینی در اسلام و مسیحیت / لویی گارده و ژرژ قنواتی / ترجمه احسان موسوی خلخالی / نشر حکمت
۴۹. شیعه در برابر معتزله و اشاعره / هاشم معروف الحسنی / ترجمه سیدمحمدصادق عارف / انتشارات آستان قدس رضوی
۵۰. مناسبات فرهنگی معتزله و شیعه تا آغاز دوره انحلال معتزله در شیعه / رسول جعفریان / سازمان تبلیغات اسلامی / ۱۳۷۲.
۵۱. کلام شیعه کلام معتزله (قرن چهارم و پنجم) / مریم کیانی فرد / دانشگاه ادیان و مذاهب
۵۲. شیعه در اسلام / علامه طباطبایی /
۵۳. شیعه (مذاکرات و مکاتبات کرین و طباطبایی) / مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه / ۱۳۸۲
۵۴. اسماعیلیه / مجموعه مقالات / گروه مذاهب اسلامی / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب / ۱۳۸۱
۵۵. اصطلاح‌نامه کلام اسلامی / تحقیق مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی / بوستان کتاب
۵۶. اسماعیلیه / فرهاد دفتری / ترجمه فریدون بدره‌ای / انتشارات فرزانه روز / ۱۳۸۹.
۵۷. درسنامه تاریخ و عقاید اسماعیلیه / مهدی فرمانیان / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۵۸. مکتب در فرایند تکامل / سید حسین مدرسی طباطبایی / ترجمه هاشم ایزدپناه / انتشارات کویر / ۱۳۸۲
۵۹. اخباری و اصولی چه می‌گویند؟ / نکونام / ظهور شفق / ۱۳۸۶.
۶۰. اخباری‌گری (تاریخ و عقاید) / ابراهیم بهشتی / دارالحدیث و دانشگاه ادیان و مذاهب / ۱۳۹۰.
۶۱. نهضت‌های کلامی در عصر امام صادق / محمد شعبان‌پور / نشر منیر اندیشه.
۶۲. زناده در عصر صادقین / محمد شعبان‌پور / نشر احسن الحدیث.
۶۳. حوشیان یمن؛ پیشینه رویکردهای کلامی و سیاسی / سیدمحمد طباطبائی فر / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب

۶۴. المناظرات؛ پیدایی فاطمیان و گفت‌وگوهای درونی شیعیان / واکر و مادلونگ / مترجمان: محمد جاودان و امیر جوان آراسته / انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
۶۵. امام صادق (مجموعه ۸ جلدی) / اسد حیدر / ترجمه
۶۶. علم الکلام و تاریخ اشکالیه العقیده فی الکتابه التاريخيه الإسلاميه / حسن سلهب / مرکز الحضاره للتنبیه الفکر اسلامی / بیروت
۶۷. دایره المعارف سلسله عقاید / امان اله فروغی / نشر مهندس / ۱۳۸۸.
۶۸. معجم الأعلام المتکلمین فی الإسلام ال نهاییه القرن الخامس الهجری / ۲ جلد / انتشارات آستان قدس رضوی
۶۹. مناسبات فرهنگی معتزله و شیعه از آغاز تا شیخ مفید / مقالات کنگره شیخ مفید / رسول جعفریان
۷۰. امامت‌پژوهی، بررسی دیدگاه امامیه معتزله و اشاعره / زیر نظر محمود فاضل یزدی مطلق / دانشگاه علوم انسانی رضوی
۷۱. مکتب تفکیک / محمدرضا حکیمی / دفتر نشر فرهنگ اسلامی
۷۲. غالیان؛ کاوشی در جریان‌ها و برآیندها / نعمت الله صفری فروشانی / آستان قدس رضوی / ۱۳۷۸.
۷۳. معرفت اضطراری در قرون نخستین اسلامی / علی امیرخانی / دارالحدیث / ۱۳۹۶.
۷۴. معنا و منزلت عقل در کلام امامیه / محمدجعفر رضایی / دارالحدیث
۷۵. بازخوانی آموزه بدهاء / سیدجمال‌الدین موسوی / دارالحدیث / ۱۳۹۶
۷۶. کلام و عقاید (توحید و عدل) / رضا برنجکار / دارالحدیث و سمت

تک‌نگاری‌ها در باب متکلمان امامیه:

۱. هشام بن حکم / علیرضا اسعدی / نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۱۳۸۸.
۲. سید رضی / علیرضا اسعدی / نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۱۳۹۰.
۳. سید مرتضی / علیرضا اسعدی / نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۱۳۹۱.
۴. اندیشه‌های کلامی شیخ مفید / مارتین مکدرموت / ترجمه احمد آرام / انتشارات دانشگاه تهران / ۱۳۷۲
۵. شیخ صدوق / سیدحسن طالقانی / نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۱۳۹۱.
۶. ابن قبه رازی / عباس میرزایی / نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۱۳۹۴
۷. مؤمن الطاق / اکبراقوام کرباسی / نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۱۳۹۳.
۸. نوبختیان (ابوسهل و ابومحمد) / سینعلی حسینی‌زاده خضراآباد / نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۱۳۹۳.
۹. اندیشه‌های کلامی شیخ طوسی / دانشگاه علوم اسلامی رضوی / مؤلفان / ۱۳۷۸.
۱۰. آراء کلامی سید ابن طاووس / سید لطف اله جلالی / مؤسسه امام خمینی / ۱۳۸۷
۱۱. اندیشه‌های کلامی علامه طباطبایی / مصطفی خلیلی / دفتر تنظیم و نشر آثار علامه طباطبایی / ۱۳۸۲
۱۲. اندیشه‌های کلامی علامه حلی / زائینه اشمیتکه / ترجمه احمد نمایی / آستان قدس رضوی
۱۳. اندیشه‌های کلامی شیخ طوسی (۳ جلد) / زیر نظر محمود یزدی مطلق / دانشگاه علوم اسلامی رضوی.
۱۴. مجموعه مقالات کنگره جهانی هزاره شیخ مفید در دانشگاه قم / ۱۳۷۲.

کلاسیک‌های کلام امامیه:

۱. المحاسن / احمد برقى / تحقيق سيد جلال الدين حسيني / دارالكتب الاسلاميه
۲. بصائر الدرجات فى فضائل آل محمد / حسن صفار قمى / كتابخانه يت الله نجفى قم
۳. الياقوت فى علم الكلام / ابو اسحاق ابراهيم بن نوبخت / تقديم و تحقيق على اكبر ضيائى / كتابخانه آيه الله نجفى
۴. اصول كافى / كلبى
۵. التوحيد / شيخ صدوق / مؤسسهُ نشر اسلامى
۶. كمال الدين و اتمام النعمه / شيخ صدوق / / دارالكتب الإسلاميه
۷. الاعتقادات / شيخ صدوق
۸. النبوه / شيخ صدوق / وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامى
۹. نقض الاشهاد (نقل بخشى از آن در كمال الدين و اتمام النعمه صدوق) / ابن قبه رازى
۱۰. اوائل المقالات فى المذاهب و المختارات / شيخ مفيد /
۱۱. تصحيح الاعتقادات الاماميه / شيخ مفيد /
۱۲. الإفصاح فى الامامه / / شيخ مفيد /
۱۳. الفصول المختاره / شيخ مفيد /
۱۴. المسائل السرويه / شيخ مفيد /
۱۵. النكت فى مقدمات الأصول / شيخ مفيد /
۱۶. الشافى فى الإمامه (۴ جلد) / سيدمرتضى /
۱۷. الذخيره فى علم الكلام / سيدمرتضى / نشر اسلامى قم
۱۸. الملخص فى أصول الدين / سيدمرتضى / تحقيق محمدرضا انصارى قمى / مركز نشر دانشگاهى
۱۹. الأمالى (۴ جلد) (غرر الفرائد و درر القلائد) / سيدمرتضى / كتابخانه آيت الله نجفى قم
۲۰. تنزيه الأنبياء / سيدمرتضى /
۲۱. رسائل الشريف المرتضى /
۲۲. شرح جمل العلم و العمل / سيدمرتضى / انتشارات اسوه سازمان اوقاف
۲۳. كنز الفوائد (دو جلد) / ابوالفتح كراچكى / انتشارات دارالذخائر
۲۴. **التفصيل / ابوالفتح كراچكى [در باب امامت على بن ابى طالب]**
۲۵. الإستبصار فى النص على ائمه الطهار / / ابوالفتح كراچكى / انتشارات دارالحدیث
۲۶. الإقتصاد فيما يتعلق بالإعتقاد / شيخ طوسى
۲۷. التمهيد الأصول فى علم الكلام (شرح بخشى كلام از شرح جمل العلم و العمل سيد مرتضى) / شيخ طوسى / انجمن حكمت
۲۸. تلخيص الشافى / شيخ طوسى /
۲۹. الغيبه / شيخ طوسى /
۳۰. سعد السعود للنفوس / ابن طاووس / انتشارات دليل قم
۳۱. كشف المحجبه / ابن طاووس
۳۲. بعض مثالب النواصب فى نقض بعض فضائح الروافض (كتاب التقيض) / عبدالجليل قزوینی رازى / دارالحدیث
۳۳. تلخيص المحصل / خواجه نصير الدين طوسى
۳۴. مصارع المصارع / خواجه نصير طوسى
۳۵. تلخيص المحصل (نقد المحصل) به انضمام رسايل و فوايد كلامى / خواجه نصير / تصحيح عبد اله نورانى / دانشگاه تهران / ۱۳۵۹
۳۶. قواعد العقاید (انديشه‌هاى اعتقادى) / خواجه نصير طوسى / ترجمه سيد اسداله ياورى / انتشارات لوح محفوظ / ۱۳۷۹.

۳۷. آغاز و انجام / خواجه نصیر طوسی / تعلیقات آیه الله حسن زاده
۳۸. السرائر / ابن ادريس حلی
۳۹. كشف المراد (شرح تجريد الاعتقاد) / علامه حلی
۴۰. شوارق الإلهام / ملاعبدالرزاق لاهیجی
۴۱. شرح المواقف / مير سيد شريف
۴۲. المواقف فی علم الکلام / عَضُدُ الدین ایجی /
۴۳. الأنتصار / ابوالحسين خياط
۴۴. المعتمد فی اصول الدين / ملاحمی خوارزمی [احتمالاً مفصل ترین کتاب کلامی]
۴۵. شرح العقائد النفسیه / تفتازانی
۴۶. الأوفین / علامه حلی [در باب امامت علی بن ابی طالب] /
۴۷. دلائل التصديق من فضائل امير المؤمنین و امامته / محمد حسن المظفر
۴۸. الصراط المستقیم الی مستحق التقدیم / زين الدین عاملی نباطی بیاضی /
۴۹. كشف الأسرار / روح اله [امام] خمینی
۵۰. المراجعات / شرف الدين موسى
۵۱. اللوامع الالهيه فی المباحث الكلاميه / جمال الدين مقداد سیوری حلی
۵۲. كشف المراد (شرح تجريد الاعتقاد) / علامه حلی
۵۳. شوارق الإلهام / ملاعبدالرزاق لاهیجی
۵۴. گوهر مراد / ملاعبدالرزاق لاهیجی
۵۵. سرمایه ایمان در اصول اعتقادات / ملاعبد الرزاق لاهیجی / تصحیح صادق لاریجانی / الزهراء ۱۳۷۲
۵۶. کلید بهشت / قاضی سعید قمی
۵۷. انیس الوحدين / ملا محمد مهدی نراقی
۵۸. شجره الإلهیه / میرزارفیعا نائینی
۵۹. نامه رهبران / میرزا احمد آشتیانی
۶۰. عقائد الإمامیه / محمد رضا مظفر
۶۱. علم الإمام / محمد حسین مظفر
۶۲. رسائل توحیدیه / علامه طباطبائی
۶۳. ده مقاله پیرامون مبده و معاد / جوادی آملی
۶۴. پیرامون وحی و رهبری / جوادی آملی
۶۵. مبده و معاد / آقا جمال الدین خوانساری
۶۶. جبر و اختیار / آقا جمال الدین خوانساری
۶۷. شرح احادیث طینت / آقا جمال الدین خوانساری
۶۸. نیت و اخلاص / آقا جمال الدین خوانساری
۶۹. مناظرات شیخ مفید / آقا جمال الدین خوانساری
۷۰. بداء / سيد محمد كاظم عصار